

Skovdyrkeren

Nr. 57 - december 2018

ØERNE

Sydjysk landmand:
**Vandingsmaskinen
sikrede min nye
skovrejsning**

Statens træer skal
rådne i skoven

Juletræsdyrker vasker
tusindvis af træer

Dansk flisforbrug
vil blive fordoblet

SKOVDRKERNE

Kort nyt	2
Vanding reddede skovrejsning	4
Skoven sætter spor	8
Hold øje med skadedyr	9

Juletræsdyrker vasker træer 10

Statens træer skal være urørte 12

Urørt skov er et paradigmeskifte 16

Skattestyrelsen har kig på skovbrug 17

Flisforbruget vil blive fordoblet 20

Nyt fra din lokale forening 22

Forsidebilledet:

Kurt Nielsen har igennem hele sæsonen vandet sin nye skovrejsning. Det har sikret særdeles god vækst. Foto: Jens Mathiasen.

Skovdyrkerne gav anbefalinger til ministeren

Af Jens Mathiasen

Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet var for nylig vært for en konference med fokus på reduktion af CO₂. Ved den lejlighed var Skovdyrkerne indbudt til at holde oplæg om erfaringerne med skoven som energiproducent og som værktøj til CO₂-reduktion.

Det oplæg leverede Svend Christensen, der er seniorkonsulent og tidligere sekretariatschef hos Skovdyrkerne.

- Vores råd til politikerne er, at man fokuserer på at dyrke skovene aktivt. På den måde opnår man den største CO₂-reduktion. Vi foreslår også, at politikerne udformer en ny skovrejsningsordning for hele landet med det formål at maksimere CO₂-optag – altså en klimaskovrejsningsordning, siger Svend Christensen.

Han oplevede stor interesse for forslagene.

- Det lykkedes at få klima-skovrejsningsforslaget med i konklusionerne. Der var generelt stort fokus på skov og skovrejsning ved konferencen, siger han.

Forslaget om klima-skovrejsning spiller sammen med Folketingets langsigtede mål, som er at øge Danmarks skovareal til 25 procent.

Både forskere og praktikere

Mange interessenter deltog ved konferencen – over 100 var indbudt. Der deltog både internationale og danske klimaforskere, og der var oplæg af praktikere. Imellem praktikerne var danske landmænd, som har opnået konkrete erfaringer med øget CO₂-optag i landbruget.

For nylig deltog Skovdyrkerne ved Energi-, Forsynings- og Klimaministeriets konference i København.

- Konferencen var en god måde at skabe forbindelse mellem internationale forskere og så den mere jordbundne praksis herhjemme, siger Svend Christensen.

Han gør det også klart, at det er vigtigt at få gjort opmærksom på skoven som et godt klimaredskab i tide.

- CO₂-målene er sat til 2050. Med den tidshorisont kan vi med skovrejsning, gode træartsvalg, provenienser og forbedrede dyrkningssystemer nå at gøre en stor forskel i CO₂-optaget, siger han.

Konferencen var målrettet virksomheder, eksperter og beslutnings-tagere, som har fokus på konkrete og praktiske løsninger til et øget CO₂-optag.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow

Redaktør: Jens Mathiasen

Layout: Landbrugsmedierne

Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Indonesere blev introduceret til dansk skovbrug

For nyligt besøgte en delegation af 18 højtstående indonesiske funktionærer Danmark. De var fra det indonesiske statsskovbrug. Formålet var at hente inspiration til udvikling af hjemlandets skovbrug.

- Den indonesiske regering vil opdele skovbruget i flere end 500 skovdistrikter. Det betyder, at der skal uddannes tusindvis af nye medarbejdere til at varetage opgaverne i de nye distrikter, siger Per Rasmussen, som var medarrangør af turen.

Indoneserne blev præsenteret for statsskovbruget og det private skovbrug i Danmark. Delegationen besøgte blandt andet Skovdyrkernes sekretariat i Ry.

Medarrangør af turen, Per Rasmussen, var meget tilfreds med udbyttet.

- Det er gået over al forventning. Det har været et spændende program og indoneserne har været meget spørgelystne, siger Per Rasmussen. Turen var arrangeret som et led i miljøstøtteprogrammet ESP3, hvor Per Rasmussen er ansvarlig programrådgiver. Udenrigsministeriet støtter projektet.

Delegationen fra det indonesiske statsskovbrug besøgte blandt andet Skovdyrkernes sekretariat i Ry, hvor sekretariatschef Kristian Gernow gennemgik Skovdyrkernes idégrundlag og rådgivningsarbejde. Foto: Jens Mathiasen

Danmark får mere bynær statsskov

De seneste år har danskerne fået flere skove tæt på byerne. I løbet af de seneste ti år er der etableret 3.000 hektar nye statslige skove i hele landet tæt på byerne.

Det skriver Miljø- og Fødevareministeriet, som oplyser, at i de seneste knap 30 år er der i gennemsnit plantet flere end 600.000 træer årligt i statslige skovrejsninger.

Skovene skal beskytte grundvandet og give nye naturoplevelser. Et af stederne er Næstved, som har fået seks nye skov- og naturområder tæt på byen. Her

blev det for nyligt markeret, at man er færdig med etableringen af i alt 328 hektar ny bynær skov og natur i en grøn ring omkring byen.

- De mange nye bynære statsskove er både en gevinst for naturen og for alle os, der nu kan nyde en tur i det grønne, uden at det kræver lang planlægning og transport, siger miljø- og fødevareminister Jakob Ellemann-Jensen. Naturstyrelsen har i dag omkring 30 aktive skovrejsningsprojekter i samarbejde med kommuner og forsyningselskaber over hele landet.

Flis og savsmuld kan blive til foder

Et norsk forsøg viser, at køer kan æde op til ni kilo savsmuld og træflis som erstatning for grovfoder.

Det lyder måske helt ude i skoven, men det er Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet, som står bag forsøget. Universitetet er blevet inspireret af ældre amerikanske forsøg, hvor målet var at finde alternativer til grovfoder. Grovfoder er især i Sydnorge en mangelvare efter sommerens hårde tørke. Det skriver LandbrugsAvisen.

- Savsmuld bidrager til, at drøvtygningen opretholdes selv med

ganske lidt almindeligt grovfoder i rationen, men savsmuld har ikke den store næringsværdi. Derfor vil der være behov for at øge andelen af kraftfoder i rationen, forklarer Odd Magne Harstad. Han er professor ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet.

Forsøget viste en uændret mælkeydelse og fedt- og proteinprocent hos køerne efter en gradvis tilvæning. Men på grund af den højere andel af kraftfoder vurderer professoren, at savsmuld og flis kun er interessant i situationer, hvor der er mangel på andre fodermidler.

Ny kampagne sætter fokus på klima og skov

Skovbruget kan levere et vigtigt bidrag til Danmarks langsigtede mål om at være fossilfrit i 2050. Det sætter skovbrugets brancheorganisation, Dansk Skovforening, på dagsordenen med en ny kampagne.

Kampagnen "Skov for klima" skal øge politikernes og befolkningens indsigt i skovene og skovbrugets store potentiale for at bidrage til gode klimaløsninger for Danmark. Michael Gehlert er skovrider i Skovdyrkernes Vest og med i branchesamarbejdet "Træ til energi". Han peger på, at skovene kan noget, som hverken vindmøller, solceller eller varmepumper kan.

Aktiv skovdyrking er vigtig for CO₂-regnskabet. Foto: Jens Mathiasen

- Skoven kan opsamle og lagre solenergi. Skovbevoksningerne er naturens eget batteri, hvor energi kan opsamles og bruges, når vi ønsker det, siger skovrideren. Han gør det samtidig klart, at skov kan opsamle CO₂ - og hvis man dyrker skoven rigtigt, kan den optage rigtig meget CO₂.

- Det er vigtigt at forstå, at det er skovens produktion (træernes tilvækst) og brugen heraf, der er driveren for skovens positive CO₂-effekt i samfundshusholdningen. Skov, der bare passer sig selv, bidrager på langt sigt mindre til CO₂-balancen end den dyrkede skov, siger skovrideren.

Vanding satte skub i nyplantede træer

Kurt og Inger Nielsen har rejst skov på 21 hektar af deres jord ved Bække i Sydjylland. Træerne blev vandet hver anden uge, da tørken satte ind. Det har sikret en enorm vækst.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Kurt Nielsen må sende sit blik opad for at fange toppen af en ahorn. Træet er omkring 2,5 meter højt, og det er en del af en skovrejsning, som blev etableret i foråret.

- Det er helt vildt, som træerne har udviklet sig allerede. Det er kun et halvt års tid siden, at de kom i jorden, men de er allerede højere end os, siger han til Anders Holt Paulsen, som er med for at besigtige den unge kultur en torsdag formiddag i november.

De er begge er enige om, at beslutningen om vanding var rigtig.

- Vandet i kombination med den varme sommer har skubbet træerne godt i gang. Det er usædvanligt at se løvtræer, som allerede efter første sæson er betydeligt over mandshøjde, siger Anders Holt Paulsen.

Han arbejder til dagligt som forstfuldmægtig ved Skovdyrkerforeningen Syd og har været ansvarlig for skovrejsningsprojektet ved Kurt Nielsen, Bække i Sydjylland.

Landmandsliv og fuldtidsjob

Kurt Nielsen har sammen med sin kone Inger drevet gården Okslundgaard

igennem 30 år. I mange år har de haft forskelligt dyrehold – blandt andet herefordkvæg. Ved siden af landbruget har de begge passet fuldtidsjobs.

De seneste år har jorden været forpagtet ud til en minkavler. Da den aftale ophørte forrige sommer, besluttede parret at etablere skov på jorden.

- Vi havde også tidligere snakket om måske at få rejst skov. Men jeg brød mig helt ærligt ikke om den daværende ordning, hvor tilskuddet var delt op i to rater. Med den gamle ordning skulle vi vente adskillige år på at få hele vores tilskud, forklarer Kurt Nielsen.

Kurt Nielsen har etableret skovrejsningen på 21,4 hektar for at forbedre jagten og naturværdierne på ejendommen.

Kurt Nielsen forklarer, at specielt her i det sydvestlige hjørne er flere af træerne over mandshøjde. Det er netop i det område, hvor jorden er bedst.

Den nye skovrejsningsordning fik Kurt Nielsen til at sige ja tak.

- Jeg var fristet af den nye skovrejsningsordning, hvor vi får hele beløbet udbetalt på en gang. Derudover kan vi også fortsætte med at få EU-grundbetaling på arealerne. Alt i alt synes jeg, at det så attraktivt ud, og vi har bestemt ikke fortrudt det, siger han.

I alt besluttede parret at få plantet skov på stort set al den tilhørende jord til ejendommen. Det er 26 hektar. Der var allerede eksisterende skov på et mindre areal, og derfor blev det samlede skovrejsningsareal 21,4 hektar.

Projektet blev sendt i udbud

Da beslutningen var truffet, blev projektet sendt i udbud.

- Vi spurgte tre firmaer om deres priser og vilkår for projektet. Jeg har altid været vant til at bruge udbud til at sikre, at jeg får den rigtige pris. Så det valgte jeg også at gøre med skovrejsningsprojektet,

fortæller Kurt Nielsen.

Han oplyser, at det var Skovdyrkerne, som kunne levere den bedste løsning til den bedste pris.

- Samtidig var det vigtigt for os at have et stort velrenommeret firma som samarbejdspartner. Tilskudskronerne er store i sådan et projekt, siger han.

Skovrejsning på Okslundgaard

- 21,4 hektar plantet på let jord i slutningen af april.
- Primære arter er eg, bøg, gran med flere.
- Nåletræer plantet i holme.
- Skovbrynene er plantet med vildtvenlige småtræer og buske
- Der er anvendt ammetræer som lærk og rødæl med flere.

Plantede i april

Da tilsagnet om tilskud var på plads, gik Kurt Nielsen i foråret selv i gang med at få skabt et godt plantebed.

- Jeg pløjede og harvede jorden. Derefter sørgede jeg for at få jorden jævnet godt af, forklarer Kurt Nielsen

Træerne blev plantet i slutningen af april.

- Selve plantningen gik som det skulle. Vi har let jord herude, og jorden bliver hurtigt klar om foråret. Jeg ville egentlig godt have haft planterne i jorden lidt tidligere, men det gik fint, siger Kurt Nielsen.

Vandede fra foråret

Kun få uger efter at træerne var kommet i jorden, satte den ekstreme tørke ind. Men der er vandingstilladelse til ejendommen, og Kurt Nielsen fik derfor sin nabo til at vande træerne med vandingmaskine.

Træerne er vandet hele sommeren. Der blev givet 20 millimeter vand hver gang. ➔

Anders Holt Paulsen, forstfuldmægtig ved Skovdyrkerforeningen Syd, har været ansvarlig for skovrejsningsprojektet.

➔ Vi vandede dem hver anden uge i løbet af tørkeperioden. I alt blev træerne vandet fem til syv gange, fortæller Kurt Nielsen og fortsætter sin tur rundt på arealet med Anders Holt Paulsen.

Specielt på den bedre jord står træerne særdeles godt.

- Her i det sydvestlige hjørne er jorden bedre og mindre sandet. Det ses tydeligt på de mandshøje træer, siger Kurt Nielsen og hiver fat i en ahorn, som allerede har overvokset ham.

Han er sikker på, at vandingen har haft stor effekt.

- Jeg tror faktisk, at træerne på en eller måske to hektar risikerede at gå helt ud, hvis vi ikke havde vandet, siger Kurt Nielsen.

Anders Holt Paulsen er enig.

- Det er klart, at vand og varme er en god kombination for de nye træer. Træerne kvitterer særdeles godt for vandingen, siger Anders Holt Paulsen og nærstuderer en bøg, som har været svækket af tørke i foråret.

- I foråret inden opstarten af vandingen var der områder, hvor nogle bøge så lidt triste ud. Men her efter sæsonen kan vi se, at de har skudt igen, forklarer han.

På hele arealet er der rensset mekanisk fire gange i løbet af den første sæson.

- Renholdelsen har også haft en god

effekt for træernes vækst. Jeg troede egentligt, at jeg skulle købe en eller to gange rensning i den kommende sæson også. Men træerne er simpelthen for store nu, så den rensning sparer jeg, siger Kurt Nielsen.

Jordtype og træarter

Det er Anders Holt Paulsen, som har ansøgt, planlagt og udført skovrejsningsprojektet. Et af de primære mål har været at tilgodese Kurt og Inger Nielsens ønske om jagt og naturværdier.

- Vi har arbejdet meget med at skabe variation. Der er brugt forskellige arter i nåletræsholmene. Vi har blandet fyr, rødgran og andre nålearter. Ligeledes har vi gjort en del ud af at anvende vildtvenlige småtræer og buske til skovbrynet, som fylder en del i denne skovrejsning. På den måde får vi skabt rigtig gode betingelser for vildtet, siger Anders Holt Paulsen.

Jordtypen har også betydning for valget af træarter.

Der er etableret holme med nål, hvor der blandt andet er brugt rødgran.

Enkelte ege og bøge har været ramt af tørke i det tidligere forår. Men vandingen har sikret træernes overlevelse. Egen på billedet har dannet nye skud nederst på stammen.

- I skovrejsningsprojekter handler det altid om at kombinere ejerens ønsker med de praktiske forhold. Det er vigtigt, at man benytter træarter, som passer godt til jordtypen og dræningsforholdene. Derudover skal man tage klimaforhold som for eksempel forårsfrost i betragtning. Ellers risikerer man, at det ikke lykkes helt optimalt, forklarer han.

Vil nyde skoven som pensionister

Tilbage i stuehuset på Okslundgaard taler Kurt og Inger Nielsen videre om deres skovrejsningsprojekt.

De er begge tilfredse med forløbet.

- Det er gået godt. Der er faktisk ikke noget, som jeg vil gøre anderledes, hvis jeg skulle gøre det igen. Det ville også blive med samme samarbejdspartner. Skovdyrkerne har altid været hurtige til

at svare på vores spørgsmål. Vi har følt os godt behandlet hele vejen igennem projektet, lyder det fra Kurt Nielsen.

De ser frem til at nyde deres unge skov, når de om nogle år går på pension.

Skal Skovdyrkerne rejse din nye skov?

- Deadline for næste ansøgningsrunde forventes september 2019.
- Der er mulighed for at få 32.000 kroner pr. hektar i tilskud, og man bibeholder det årlige EU-grundtilskud.
- Det er muligt at få et gratis konsulentbesøg af Skovdyrkerne for at høre mere om mulighederne for skovrejsning.

Kurt Nielsen glæder sig til at udnytte jagten og har allerede etableret skydetårn.

efterkommerne at vide, hvor skoven hører til, siger Inger Nielsen.

- Jeg fandt ud af, at man kunne søge om at få navnet registreret på portalen Danske Stednavne. Det arbejdede jeg med, og nu er skoven registreret som Okslundgaard Skov. Det er samme navn som vores gård, fortsætter hun.

Kurt Nielsen tilføjer:

- Ja, vi skal nok også have banket et stykke træ op i skoven, hvor navnet står på.

30 år på gården

Kurt og Inger Nielsen købte Okslundgaard for snart 30 år siden i fri handel. Kurt Nielsen har knoklet med at sætte den i stand igennem årtier.

Gården er 300 år gammel og har en lang historie.

- Tilbage i historien har gården været flittigt brugt af folk på Hærvejen. Den oprindelige vej gik lige igennem gårdspladsen. Det var her, man lå med studene, når man overnattede. I kælderen kunne folk få de mest nødvendige ting til at overnatte, fortæller han.

Ægteparret nyder både gården og den nye skov. De har ingen planer om at sælge.

- Ideen med det her er, at vi nu får nogle gode år på ejendommen, hvor vi kan nyde god jagt og den dejlige natur.

Det glæder vi os meget til, siger Kurt Nielsen

Efter en lille tænkepause fortsætter han:

- Ja, faktisk er jeg nu nået dertil, at jeg nok skal bæres fra ejendommen.

I planlægningsfasen blev der arbejdet meget med at skabe variation i skoven. Eksempelvis er der brugt forskellige arter i nåletræsholmene, oplyser ægteparret Kurt og Inger Nielsen. De har nu navngivet deres nye skov som Okslundgaard Skov.

Skovrejsningen sætter spor i landskabet

Kurt og Inger Nielsen har selv navngivet deres nye skov. Med skovrejsningen efterlader de sig spor til eftertiden.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Skovrejsning handler ikke om liebhaver-værdi eller strategiske overvejelser om værdiforøgelse.

For ægteparret Kurt og Inger Nielsen handler det primært om, at de selv gerne vil nå at nyde de godt og vel 21 hektar ny skov, som de fik etableret i foråret.

- Vi har altså ikke gjort det her af strategiske årsager. Vi har gjort det med tanke på, at vi selv skal nå at nyde skoven, siger Kurt Nielsen, som har rejst skov ved Bække i Sydjylland.

De er begge midt i 50'erne.

- Jeg nyder at gå på jagt, og min kone glæder sig over den forbedrede natur. Det skal vi nå at opleve, når vi går på pension om nogle år, siger Kurt Nielsen.

Har selv navngivet skoven

Efter at skoven er blevet etable-

ret, har ægteparret navngivet den.

- Det var sådan en skør tanke, jeg fik en dag. Jeg så, at man kan søge om at få registreret navne på nye projekter i landskabet. Så tænkte jeg, at den dag, vi ikke er her længere, så er det vigtigt for

Skovfoged anbefaler: Hold et vågent øje med angreb fra biller

Af Jens Mathiasen

Biller, som volder skade på nåletræer, er i fremgang. Tørken i den forgangne sommer har nemlig svækket træerne og skabt ideelle betingelser for skadedyrene.

Det fortæller Ulrik Kragh Hansen, der er skovfoged ved Skovdyrkerforeningen Nord-Østjylland i Randers.

- Vi oplever, at de skadevoldende biller er på fremmarch. Den varme og tørre sommerperiode har givet skadedyrene optimale forhold til at opformere sig, siger han.

Han nævner ædelgran-barkbiller, som et af de skadedyr, der angriber svækkede nobilis.

- Men i områder med mere rødgran ser vi også flere angreb af typografbiller, siger skovfogeden.

Når ædelgran-barkbiller angriber svækkede nobilis, går træerne ud. På billedet har billerne angrebet en sund nobilis, som forsvarer sig ved at skylle billerne ud med harpiks. Foto: Ulrik Kragh Hansen.

Kontrol af træerne

Ulrik Kragh Hansen opfordrer til, at skovejere kommer i skoven. Det er nemlig nu, man skal kigge efter træer, der smider barken eller er gået ud.

- Når det handler om ædelgran-barkbiller, skal man holde øje med svækkede eller døde nobilis. Det er sådanne steder, billerne foretrækker at slå sig ned. Hvis et træ er angrebet, kan man i øjenhøjde på stammen se en masse små huller, som ikke er større end nålehuller. Det er billerne, som har boret sig ind i barken i foråret. Om efteråret borer den nye generation sig ud, siger han.

Skovfogeden forklarer, at billerne lægger æg under barken. Larverne æder den levende del af barken, og de svækkede træer dør.

Ramte træer skal væk

Konstaterer man angreb i en bevoksning er der mulighed for at bekæmpe billerne. Selve bekæmpelsen foregår i foråret.

- Til foråret venter man, indtil billerne lige har lagt deres æg. Når de har gjort det, sørger man for at få fjernet træerne med æg eller larver fra bevoksningen. På den måde stopper man opformeringen af biller, og man mindsker risikoen for nye angreb, siger Ulrik Kragh Hansen.

Han nævner også duftstoffer som en mulighed. Der kan sættes feromoner på udvalgte træer. På den måde kan man lokke billerne til at slå sig ned på bestemte træer, som man så fjerner fra bevoksningen, når billerne har lagt æg.

Skovdyrkerens læplantningskonsulent Anders Brøgger Jensen forventer, at stort set alle ansøgninger vil blive godkendt. Foto: Jens Mathiasen

Læhegnspulje blev ikke brugt op

Miljøstyrelsens tilskudspulje til etablering af læhegn blev ikke brugt op i år. Det oplyser Skovdyrkerens læplantningskonsulent Anders Brøgger Jensen.

Han forventer, at stort set alle ansøgninger vil blive godkendt.

- I år var der ansøgninger for cirka fem millioner kroner – og der er afsat ti millioner kroner i tilskudspuljen til etablering af læhegn. Puljemidlerne er altså ikke brugt op. Det er derfor min klare forventning, at vi får tilskuddene hjem til lodsejerne, siger Anders Brøgger Jensen, som er skovfoged og læplantningsspecialist ved Skovdyrkerne Vestjylland.

Ordningen administreres af Miljøstyrelsen, og store projekter bliver prioriteret frem for små. Skovdyrkerne har i flere sæsoner puljet ansøgningerne. Det har givet en høj succesrate.

Anders Brøgger Jensen forventer at Miljøstyrelsen har behandlet og afgjort dette års ansøgninger inden jul.

Der kan være penge i læhegnet

Prisen på flis er steget markant i løbet af det seneste års tid. Det betyder, at landmænd nu ofte opnår et positivt dækningsbidrag ved tynding af læhegn.

- Det varierer fra projekt til projekt. Men med den aktuelt høje flispris, er der ofte penge tilbage til landmanden, når vi har tyndet og vedligeholdt et læhegn, siger skovfoged Chresten Møller Petersen fra Skovdyrkerne Vestjylland. Han arbejder til dagligt med køb og salg af flis.

Han forklarer, at tynding af læhegn kan udføres i en tør periode med god farbarhed på marken. Det kan også gøres på frosten om vinteren.

- Vi anvender typisk en fældebunke-lægger, hvorefter vi får træet hugget til flis på stedet. Men vi har også udført projekter, hvor en mand med motorsav har klaret udyndingen. Det varierer fra projekt til projekt, fortæller han.

Skovdyrkerne giver gerne tilbud på at tynde og vedligeholde hegn i hele landet. Flisen bliver afsat til lokale varmeværker over hele landet.

Juletræsdyrker vasker tusindvis af træer

Juletræsdyrker ved Skive har taget utraditionelle midler i brug for at slippe af med alger på sine træer. Britt Brøchner-Nielsen har vasket 3000 træer med højtryksrenser.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

Det tager kun et halvt minuts tid at vaske et juletræ med højtryksrenser. Det ved juletræsdyrker Britt Brøchner-Nielsen.

I begyndelsen af november var hun i kulturen i tre dage iført regntøj og bevæbnet med højtryksrenser-lanse. Træ efter træ blev gennemgået. Var der alger på nålene, vaskede hun træet.

- Det går faktisk ret hurtigt. Algerne sidder altid på nordsiden af træerne, så man skal lige vide, hvor man skal kigge, siger Britt Brøchner-Nielsen, der er juletræsdyrker ved Skive i Nordvestjylland.

Håber på flere salgbare træer

Britt Brøchner-Nielsen har aldrig før vasket juletræer med højtryksrenser – og slet ikke flere tusinde. Men noget måtte gøres, da Skovdyrkerne havde mærket træerne op i efteråret.

- Vi kunne jo se, at alger på nålene gjorde mange af træerne usælgelige. Det er ærgerligt, når prisniveauet er så lavt i markedet, som det er lige nu, lyder det.

- Vi var derfor villige til at prøve det her for at få flere træer solgt. Derudover håber vi også at kunne løfte rengjorte træer op i bedre klasser, siger hun.

Det er et forsøg

At vaske juletræer med højtryksrenser er et forsøg for Britt Brøchner-Nielsen.

Hun fik ideen, da hun hørte om en entreprenør, som var i gang med at vaske hos en anden juletræsdyrker ved Jebjerg på Salling.

- Vi tog kontakt til entreprenøren "Tages mark og spul". Vi lavede en aftale med ham og gik i gang med opgaven i begyndelsen af november, fortæller hun.

Britt Brøchner-Nielsen oplyser, at der blev vasket omkring 3000 træer med højtryksrenser på tre dage.

- Det foregik sådan, at vi stillede med to mand, og entreprenøren med en. På den måde var vi tre mand i gang hele tiden. Vi spulede træerne med almindeligt koldt vand. Det er ikke det sjoveste arbejde, men der er ikke noget kompliceret i det, forklarer hun.

Arbejdet blev udført på timeløn. Hun har regnet sig frem til, at omkostningen er omkring seks til syv kroner pr. træ.

Ny opgave for entreprenør

Entreprenør Tage Pedersen har ikke speciale i juletræsvaske. Han spuler til dagligt markdræn og laver forskelligt kloakarbejde.

Da han gik i gang med opgaven hos juletræsdyrkeren i Jebjerg, havde han aldrig tidligere vasket juletræer. Men han vidste, at hans traktormonterede spule- og slamsugervogn kunne udføre opgaven.

- Opgaven var også ny for mig. Men jeg var sikker på, at det kunne lade sig gøre. Jeg bruger en spulevogn til at sætte tryk på lanterne – og jeg har slangekapacitet til, at tre mand kan vaske træer op til 400 meter ude i kulturen, siger Tage Pedersen.

Han forklarer, at det fungerer fint nu. Men i begyndelsen blev der

I begyndelsen af november vaskede juletræsdyrker Britt Brøchner-Nielsen 3000 træer. Målet var at slippe af med alger på nålene.

eksperimenteret med teknikken.

- Eksempelvis er vandtrykket vigtigt. Vi skal kunne vaske træerne effektivt, men samtidig skal vi undgå at skade dem. Vores erfaringer er, at der skal omkring 80 bars vandtryk på hver lanse. Vi har også lært, at det er vigtigt at vaske træerne oppefra og ned for at undgå skader på grenene, siger Tage Pedersen.

Han tilføjer, at arbejdet er nemmest at udføre hvis det småregner lidt.

- Så er algerne blødt op. Solskinsvejr er ikke optimalt, da der skal spules mere på træerne for at få algerne væk. Det risikerer at skade grenene, siger han.

Har vasket 10.000 træer

Tage Pedersen oplyser, at med vaskeprojekterne ved de to juletræsdyrker har hans maskineri vasket omkring 10.000 træer. Det er 6-7000 træer hos juletræsdyrkeren i Jebjerg og 3000 træer hos Britt Brøchner-Nielsen.

- Så efterhånden har vi fået en god

erfaring med det her. Skal jeg pege på en ulempe, så kan det være vandforbruget. Vi bruger omkring 25 kubikmeter vand om dagen til tre mand, lyder det.

Tage Pedersen glæder sig til at høre tilbagemeldingen på klassificeringerne ved de to dyrkere.

- Det er klart, at hvis vi kan løfte flere træer op i bedre klasser og gøre flere træer salgbare, så er det attraktivt for flere juletræsdyrkere fremadrettet, siger han.

Det skal kaste noget af sig

Britt Brøchner-Nielsen har endnu ikke afgjort, om der vil blive vasket træer hos hende i de kommende sæsoner.

- Det er som sagt på forsøgsbasis. Når jeg har overblik over, hvor stor effekten bliver, så kan jeg lave det endelige regnestykke. Men ikke før. Hvis det viser sig, at de ekstra indtægter ikke står mål med indsatsen, så gør jeg det ikke igen. Det er hårdt arbejde, og det er ikke gratis, siger hun.

Britt Brøchner-Nielsen er med i bestyrelsen for Skovdyrkerforeningen Midt. Hun har 8,5 hektar juletræer sammen med sin mand Poul Erik.

Juletræerne er hobbybeskæftigelse. Som hovedbeskæftigelse driver parret mælkeproduktion med 135 køer.

Vask af træer kan være en god idé

Det er usædvanligt, at juletræs-dyrkere vasker salgstræer for at slippe af med alger. Men det kan være en god idé i nogle kulturer.

Det vurderer Casper Pleidrup, der er skovfoged ved Skovdyrkerne Midt, Ry.

- Vi har endnu ikke mange erfaringer med dyrkere, der vasker træer. Derfor er det svært at udtale sig meget konkret om det. Men min vurdering er, at det i mange tilfælde vil være fornuftigt. Det handler selvfølgelig om, hvor algeramte de er, og hvor stor gevinsten efterfølgende kan blive, siger Casper Pleidrup, som er specialiseret i juletræsdyrkning.

Han oplyser, at resultatet hos Britt Brøchner-Nielsen blev et par hundrede træer, og nogle træer blev også opklassificeret.

- Det var ikke så mange, som vi og ejeren havde håbet. Det er dog værd at huske på, at vasken også har reduceret risikoen for reklamationer betydeligt, siger han.

Det skal være umagen værd

Skovfogeden opfordrer juletræs-dyrkere til at bruge Skovdyrkerens rådgivning, inden man beslutter at vaske træer i større stil.

- Vi kommer gerne ud og giver en vurdering af potentialet i kulturen. Det er dyrt at vaske. Det tager tid, og det er ikke det allersjoveste arbejde. Derfor skal man overveje, om det er umagen værd, siger Casper Pleidrup.

- Vælger man at gøre det, så er det mest effektivt i fugtigt vejr. Under disse forhold skylles algerne nemmest af, forklarer han.

Omkostningerne vil typisk ligge imellem fem til ti kroner pr. træ.

- Prisen er baseret på de tilbagemeldinger, vi har fået fra de to dyrkere ved Skive, som har vasket flere tusinde træer i deres kulturer, siger han.

Større problemer med alger

Generelt melder juletræsspecialisterne ved Skovdyrkerne Midt om stigende udfordringer med alger på juletræer.

Men årsagen er endnu ikke helt kendt.

- Problemerne med alger kan udvikle sig ret hurtigt i efterårsmånederne. Specielt de sidste to sæsoner har vi set flere udfordringer med algedannelse på træerne. Det kan måske skyldes gødningerne i kombination med vejret. Alger blomstrer op, når der er læ, fugt og næringsstoffer til stede. Men vi kender ikke den fulde forklaring på de øgede algeproblemer endnu, siger Casper Pleidrup.

Sådan så grenene ud inden vask i begyndelsen af november. Algerne er tydelige på nålene.

Sådan ser det ud, når grenene netop er vasket rene for alger.

Urørt skov skal skabe mere biodiversitet i statens skove

Danmark er forpligtet af internationale aftaler, som kræver, at biodiversiteten forbedres. Dem har regeringen forsøgt at efterleve ved at skabe tusindvis af hektar med urørt skov i statsskoven. Det er ifølge vismændene den billigste løsning – og skatteborgerne betaler.

Tekst og fotos: Per Hilbert, seniorkonsulent og tidligere redaktør af Skovdyrkeren

Skovdyrkeren dækkede for nylig en usædvanlig begivenhed. Ved et arrangement hos Naturstyrelsen i Gribskov ødelagde miljøminister Jakob Ellemann-Jensen barken på et fint 130 år gammelt bøgetræ.

Behandlingen betyder, at det fine træ kan se frem til en langsom død. Det vil ende med, at træet rådner op på roden og til sidst knækker sammen og bliver til føde

for svampe og insekter.

Det er et træ, som skiftende skovfogeder gennem et århundrede har passet og puslet om, og som ellers stod klar til at blive til stole, køkkenborde eller måske et bøgégulv.

Men sådan skulle det altså ikke gå. Enhver skovmand må spørge: Hvad har Naturstyrelsen gang i?

Svaret vil vi prøve at give i denne artikel.

Internationale forpligtelser

Baggrunden er, at Danmark via konventioner og strategier i henholdsvis FN og EU har forpligtet sig til at standse tilbagegangen i biodiversitet inden 2020. Det handler dels om at undgå yderligere uddøen af arter og dels om at forbedre situationen for de arter, som anses for truede.

Således indgår det i EU's biodiversitets-

Miljø- og fødevareminister Jakob Ellemann-Jensen deltager aktivt i ringningen af et 130-årigt bøgetræ i forbindelse med offentliggørelsen af planen for statens udlæg af skove, hvor biodiversiteten i fremtiden prioriteres over træproduktion. Det foregik i Gribskov den 12. september 2018.

strategi fra 2011, som vi er forpligtet af, at der i 2020 skal være 50 procent flere arter, som har god eller forbedret status sammenlignet med en rapportering fra 2007.

Man kan så undre sig over, at nogen kan tro, at naturtilstanden i skovene kan ændres i løbet af et par år. Store ændringer i naturen tager årtier eller endnu længere. Men sådan er politik – og det er altså den opgave, Naturstyrelsen er blevet pålagt på sine arealer.

Biodiversitet

Biodiversiteten er vigtig – det vil de fleste være enige i. Biodiversiteten er et udtryk for naturens mangfoldighed. Den har været hele grundlaget for vor tilværelse, lige fra vi kravlede ned fra træerne og frem til i dag.

Vi har i Danmark 35.000 til 40.000

forskellige arter af levende organismer. Heraf kategoriseres cirka 1.500 som truede. Truede er det, vi andre kalder sjældne.

Forskerne mener at kunne fastslå, at der i den danske natur kan konstateres tilbagegang for en del af disse truede arter. Det er selv om at de fleste, der færdes i de danske skove, umiddelbart har svært ved med egne øjne at konstatere en sådan tilbagegang.

Vi kan derimod se, at skovens pattedyr ser ud til at stortrives bortset fra nogle sjældne og vanskeligt bestemmelige mus og flagermus.

Ifølge fuglekendere har skovfuglenes udvikling været stabil de sidste 40 år. Af 15 sjældne og truede fuglearter har de 14 således været stabile eller i fremgang.

Tilbagegangen er tilsyneladende især koncentreret indenfor grupperne svampe, larver, biller og insekter, som kun kendes af få specialister.

Af nedennævnte store undersøgelser fremgår det, at de skovarter, som vi ifølge FN og EU er særlig forpligtet til at sikre og standse tilbagegangen af, egentlig er ganske få.

De mange grøfter, som har været med til at sikre vækst, sundhed og stabilitet, stoppes til. Det vil betyde, at en del bevoksninger bliver ustabile. Men det er netop et af formålene.

De seks meste artsrige steder

I boksen ses de mest artsrige skove og naturområder ifølge ph.d.-afhandlingen af Erik Buchwald

Tisvilde Hegn

- 192 truede arter. Egentlig en gammel sandflugtsplantage. Nu en lysåben nåleskov domineret af skovfyr og et levested for mange insekter, krybdyr og småfugle. F.eks. de truede arter stor enggræshoppe, blank gæstemyre og violet koralsvamp. Også bestande af natravn og sortspætte.

Klinteskov på Møn

- 179 truede arter. Stor blomsterrigdom og mange sjældne orkideer og svampe. F.eks. orkideerne rød skovlilje, storblomstret hullæbe og horndrager. I skoven lever verdens hurtigste dyr, vandrefalken.

Gribskov

- 120 truede arter. Meget varierende skov med både løv- og nåletræer samt store vådområder. Ynglende fiskeørn og havørn samt en betydelig bestand af rødrygget tornskade. Natsommerfuglen skinnende jordfarveugle og grøngul pastelporesvamp.

Jægersborg Dyrehave

- 116 truede arter. Mange hensynskrævende svampearter, f.eks. vokshatte og egetunge. Den sjældne urskovshvepsebuk (bille) og Danmarks eneste sted med de gamle krebsdyr fereje og damrokke.

Almindingen

- 116 truede arter. Bornholms største sammenhængende naturområde. Levested for en lang række sjældne og truede arter, f.eks. Bechsteins flagermus, prægtig mælkehat (svamp) og orange hjulspinder (edderkop).

Mols Bjerge

- 108 truede arter. Danmarks største areal med overdrev, som har været græsset gennem århundreder. 60% af Danmarks insekter findes her samt et mylder af sommerfugle, bl.a. okkergul pletvinge og den truede og farverige mariehøneedderkop.

➔ Det drejer sig om tre arter af flagermus og hasselmus. Derudover mos-arten grøn buxbaumia, de to bille-arter eremit og egeskovsmøller. Derudover er det fuglen vendehals, svampen stor ridderhat og endelig insektet blank gæstemyre.

Hvis man medregner arter, som er knyttet til vådområder og andre lysninger i skoven eller medregner de truede arter fra den danske rødliste, bliver antallet dog naturligvis højere.

Den danske indsats

Det er bemærkelsesværdigt, at størstedelen af den danske biodiversitet findes i skovene, inklusive skovenes vådområder og lysninger. Altså de skove, der har været drevet med træproduktion i årevis.

Vort største biodiversitetsmæssige problem findes nemlig ikke i skovene, men i det åbne land. Det er ikke så mærkeligt, da de fleste af det åbne lands arealer pløjes en gang om året og i øvrigt påvirkes kraftigt på mange andre måder.

Så når den store indsats for biodiversiteten alligevel skal ske i skovene – og specielt i statens skove – så skyldes det, at en indsats vurderes at være billigst her.

Den politiske aftale Naturpakken fra maj 2016 har derfor nu fastlagt, at ud af Naturstyrelsens omkring 100.000 hektar skov skal 22.300 hektar forvaltes med biodiversitet som hovedformål. Det er altså godt 20 procent af arealet. Kommerciel skovdrift på disse arealer skal ophøre eller indskrænkes betydeligt.

Private ejere af skov kan også få lov til at være med – med tilskud eller mod erstatning.

Skatteborgerne betaler omkostningerne

Man kan sige, at Naturstyrelsen har påtaget sig at varetage en stor del af Danmarks internationale forpligtelser på sine arealer. På den måde tages noget af presset væk fra de private, som i de fleste tilfælde kan fortsætte deres skovdrift som tidligere, hvis de ønsker det.

Disse skove er udpeget

På tværs af landet skal nedenstående 45 af Naturstyrelsens skovområder fremover helt eller delvis forvaltes med biodiversitet som hovedformål – som enten (forstlig) urørt skov eller som anden biodiversitetsskov.

Nordjylland:

- Rold skov, Skindbjerglund, Livø, Læsø Klitplantage, Skagen klitplantage og Svinkløv klitplantage

Midtjylland:

- Silkeborg Vest og Nord, Silkeborg Sønderkov, Velling skov, Odderholm og Ørnbjerg Mølle

Sydlig Jylland:

- Stagsrode skov, Sønder Stenderup Nørreskov, Draved skov, Lindet skov, Augustenborg skov, Gråsten dyrehave, Søgård skov og Pamhule skov

Fyn:

- Ingen (der er ikke meget statsskov på Fyn)

Sjælland og Lolland-Falster:

- Gribskov, Farumskovene, Tisvilde hegn, Gurre søbredder, Hellebæk og Teglstup hegn, Store dyrehave, Neje Vesterskov, Arresødal skov, Boserup skov, Myrdeskov, Bidstrupskovene, Jægersborg Lystskove, Rude skov, Vestamager, Charlottenlund skov, Ulvshale skov, Klinteskoven og Halsskov vænge

Bornholm:

- Almindingen og Hammersholm

Omkostningen ved at erstatte indtægtsgivende skovdrift med udgiftskrævende naturpleje kommer således til at ligge hos Naturstyrelsen – det vil sige hos skatteborgerne.

Overordnet kan man også betragte

det sådan, at de godt 22.000 hektar statsskov, som fremover reserveres til biodiversitetsformål, på en måde tages ud af det produktive danske skovareal. Det produktive skovareal falder dermed fra cirka 585.000 hektar til cirka 560.000 hektar. Vi går ud fra, at Naturstyrelsen fortsætter sin normale skovdrift på det øvrige areal.

I forvejen forvaltes allerede 9.000 hektar i statens skove med biodiversitet som hovedformål. Naturpakken betyder altså, at der skulle udpeges yderligere 13.300 hektar, så man i alt kommer op på de 22.300 hektar.

Den praktiske udpegning

Udpegningen er nu sket. Universiteterne i Århus og København har leveret rapporter med anbefalinger, og Naturstyrelsens forstfuldmægtig Erik Buchwald har i en tre-årig erhvervs-ph.d. analyseret, hvordan udpegningerne kunne ske bedst muligt.

– Mit grundlag har været 22 millioner stedfæstede observationer af arter i den danske natur. Kortlægningen er brugt til at finde frem til de skove, der mest kosteffektivt kan beskyttes for at få større mangfoldighed i den danske natur og nå de politiske 2020-mål, oplyser Erik Buchwald.

For første gang har man derfor nu et objektivt grundlag, der har kunnet bruges ved udpegning af de mest interessante områder i relation til biodiversiteten.

Første skridt var ifølge Erik Buchwald at få kognet de mange millioner observationer ned til arter, som er truet – enten globalt, på EU-niveau eller i Danmark.

– Sammen med en gruppe andre forskere har vi så fundet frem til de områder i statens skove og naturområder, hvor naturen vil kunne vinde mest ved en mere skånsom behandling. Nu er jeg superglad for, at jeg har fået lov til i de kommende år at stå fagligt i spidsen for det team i Naturstyrelsen, som skal udvikle forvaltningsplanerne for de

Her ses det, som biologerne drømmer om. En gammel eg, som er knækket, og som efterlades til føde for svampe, insekter med mere. I øvrigt vil det kulstof, som den indeholdt, gå op i atmosfæren som CO₂ i forbindelse med forrådnelsen i skoven. Urørt skov er kontraproduktivt for klimaindsatsen.

Miljø- og fødevareminister Jakob Ellemann-Jensen ved afsløringen af Naturstyrelsens udpegning af de statsskove, hvor biodiversiteten i fremtiden prioriteres over træproduktion.

Græsning i skovene, som blev forbudt i 1805, genindføres af hensyn til biodiversiteten. Her ses shetlandsponyer i Gribskov. Man håber at kunne udlicitere græsningen, således at Naturstyrelsen kun skal betale hegningen. Det er nok ikke foreneligt med en ulvebestand i skoven, men endnu er der jo ingen ulve i Gribskov.

udpegede skove, siger han.

Udpegningen fokuserer ikke på små hotspots, men på hele skove eller dele af større skovområder og har været i offentlig høring i år.

Det er i øvrigt interessant, at undersøgelserne betegner både nåletræ (rødgran) og renafridter som vigtige for biodiversiteten. Det er også interessant, at den største biodiversitet i de danske skove er fundet i en nåletræsdomineret skovrejsning, nemlig Tisvilde Hegn.

Økonomien

De udpegede arealer er fordelt til kategorierne 'urørt skov' og 'anden biodiversitetsskov'. Der er tre fjerdedele af det første og en fjerdedel af det sidste.

For hver af de udpegede skove skal der udarbejdes en driftsplan, der konkret tager stilling til, hvordan den fremtidige drift skal køre. Indtil det er sket, er driften underlagt særligt restriktive retningslinjer for at sikre, at eksisterende naturværdier ikke ødelægges.

Det er et oplagt spørgsmål, hvad alle disse ændringer på længere sigt vil betyde for Naturstyrelsens økonomi. Desværre er der ingen af de mange rapporter, der klart besvarer dette spørgsmål.

Erik Buchwalds ph.d.-afhandling nævner dog, at den mest omkostningseffektive udpegning ville give en nedgang i statsskovenes årlige nettoindkomst i størrelsesordenen 38 til 46 procent. Den endelige udpegning er dog i praksis blevet noget mindre.

De mange nye tiltag som eksempelvis græsning i skovene kommer imidlertid også til at koste. Under alle omstændigheder bliver der tale om en ganske stor økonomisk regning, når man går fra drift til pleje.

Men det er tilsyneladende den pris, som politikerne er villige til at betale for en forbedret biodiversitet. "En rig natur i et rigt samfund" var allerede titlen på Wilhelmudvalgets rapport fra 2001.

Nu er vi ved at være fremme.

På billedet ses sitkagran i Gribskov. Den vil blive fjernet som led i udrensningen af de oversøiske arter. Samme skæbne vil ramme andre gode træarter som douglas, nobilis, grandis, tsuga, cypres, japansk lærk, rødegran med flere.

Driften af urørt skov står i kontrast til 200 års skovbrug

Der er tale om et egentligt paradigmeskifte, når store arealer i statens skove overgår til urørt skov og biodiversitetsskov.

Tekst og foto: Per Hilbert

Driften af de nye udpegede arealer kommer til at stå i modsætning til den måde, vi har drevet skovbrug på de sidste 200 år. Det er også i kontrast til det, som skovbrugsuddannelserne har prædikeret for os, og som skovejerne er blevet holdt op på med begrundelse i skovloven.

Ved pressemødet i forbindelse med offentliggørelsen af de udpegede arealer spurgte vi ministeren, om ikke den urørte skov faktisk er en overtrædelse af skovloven. Skovloven kræver jo – blandt andet af hensyn til bæredygtigheden, at 'skovens produktion sikres'.

Men lidt uforståeligt tolker man nu loven således, at en skovejer – statslig eller privat – kan vælge at undlade drift af sin skov.

Urørt skov er alligevel ikke urørt

De udpegede arealer er fordelt i to

kategorier. Det er 'urørt skov' og 'anden biodiversitetsskov'. Tre fjerdedele er urørt skov og en fjerdedel er biodiversitetsskov.

Urørt betyder dog ikke urørt – men snarere 'forstlig urørt' – det vil sige fri for kommerciel skovdrift. Der kan stadig bekæmpes invasive arter. Der kan lysnes, når skoven bliver for mørk. Der kan etableres græsning, og afvandingsforholdene kan ændres. Alt sammen, hvis det skønnes at gavne en ønsket biodiversitet.

Man har nemlig indset, at mange af de sjældne arter i skovene oftest er lyskrævende arter, der vil få endnu dårligere betingelser, hvis skoven lades helt urørt. Den urørte skov bliver mørk, fordi selvsåning hurtigt lukker alle lyshuller.

Også lystræarter som eg vil på langt sigt blive udkonkurreret, hvis skoven overlades helt til sig selv, og de talrige insekter, svampe og biller, der er

afhængige af lystræarterne, vil forsvinde med dem. Også de få dagsommerfugle, der lever i skovene, ville blive ringere stillet, fordi de fleste lægger æg på lyselskende urter, der kan forsvinde i en urørt skov.

Urørt skov er altså egentlig en skidt betegnelse. Det er interessant at man, når det kommer til stykket, alligevel ikke tør overlade det hele til Vorherre og naturens frie udvikling.

Det er også bemærkelsesværdigt, at man ikke bare lader de udpegede arealer i fred fra udpegningsstidspunktet. Man vil nemlig i en overgangsperiode fjerne meget af det mest værdifulde træ fra de udpegede områder. Visse steder vil begrundelsen være biologisk – for eksempel hvor man ønsker mere lys. Men et vigtigt formål er også at sikre Naturstyrelsens økonomi i de kommende år.

Anden biodiversitetsskov

Udover urørt skov, som altså ikke nødvendigvis er urørt, udlægges en kategori, som man kalder 'anden biodiversitetsskov'. Det er fortrinsvis løvtræsarealer, der skal forvaltes målrettet i forhold til biodiversiteten, men hvor der alligevel kan foregå en nedsat kommerciel træproduktion.

Der skal altid efterlades mindst 15 livstræer pr. hektar til høj alder og naturligt henfald. På arealerne kan der foregå græsning og pleje.

Der kan hugges for at skabe lysninger. Der kan opretholdes en vis andel nåletræarter af hensyn til den biodiversitet, der er knyttet til disse træer. Det er især skovfyr, rødgran og ædelgran. Derimod udfases eventuelle bestande af oversøiske træarter som sitkagran og douglas.

Skattestyrelsen har øget fokus på skovbrug

Skattestyrelsen holder ekstra godt øje med skovbrug hos mindre skovejere. I flere sager har styrelsen erklæret skovbruget som hobbyvirksomhed. Forsøg derfor at opnå indtægter og udgifter i samme skatteår, råder seniorkonsulent.

Tekst og fotos: Jens Mathiasen

I den seneste tid har Skattestyrelsen øget sit fokus på skovejere, der driver mindre skovbrug som erhvervsvirksomhed. Flere af sagerne er endt med, at styrelsen har underkendt, at skovbruget er erhverv.

Det oplyser Hans Maltha Hedegaard, der er seniorkonsulent i Dansk Skovforening.

- Henover de seneste år har vi oplevet, at Skattestyrelsen - altså det tidligere Skat, har sat fokus på kontrol af blandt andet de mindre skovbrug. Det er altså ikke kun landbrug og skovbrug, som lige nu er i kikkerten. Det er helt generelt, forklarer seniorkonsulenten.

Ifølge Hans Maltha Hedegaard kan det have store økonomiske konsekvenser for ejeren, hvis et skovbrug erklæres som hobby.

- Underkender Skattestyrelsen, at skovdriften er erhvervsmæssig, så har det betydelige økonomiske konsekvenser. For det første gøres indtægter og udgifter kildebestemt. Det betyder, at udgifter kun kan fratrækkes i indtægter fra samme virksomhed. For det andet er der ikke underskudsfræmførsel til fradrag i senere indtægter fra samme virksomhed, forklarer han.

Altid en konkret vurdering

Hans Maltha Hedegaard har været syn- og skønsmand i skattesager og har således et solidt kendskab til området.

Han understreger, at skattesagerne om erhverv eller hobby sjældent er helt sorte eller hvide.

- Det er vigtigt at huske, at det her ikke er eksakt videnskab. Det er altid en helt individuel vurdering, der ligger til grund for de afgørelser, som Skattestyrelsen kommer med, siger han.

Ifølge Hans Maltha Hedegaard er det derfor også svært at pege konkret på, hvor grænserne for erhverv og hobby ligger.

- Det vil som sagt være en ➡

➤ vurdering fra sag til sag. Men i de sager, jeg har set, har få års underskud ikke givet anledning til problemer. Men har man underskud i en længere årrække, så vil jeg mene, at man skal passe på, siger Hans Maltha Hedegaard.

Skattestyrelsen vurderer også potentialet hos den enkelte skovbruger.

- Man ser blandt andet på mulighederne for, at aktiviteten kan levere et overskud inden for en rimelig tidshorisont. Altså hvis forretningen har kørt med underskud i nogle år, men ser ud til at kunne levere overskud indenfor en kort horisont - så kan det godt være, at styrelsen anerkender aktiviteten som erhverv. Det handler altid om en helt konkret vurdering fra sag til sag, siger han.

Myndighederne ser også på, om der foreligger helt særlige grunde. Det kan for eksempel være stormfald, som medfører betydelige tilplantningsudgifter og deraf underskud i en årrække.

Hvis man driver et mindre skovbrug, så er det en god idé at skove og plante i samme regnskabsår.

Undgå store udsving

Hvis skovdriften er blevet karakteriseret som en hobbyvirksomhed af Skattestyrelsen, er der nogle forholdsregler, man bør være opmærksom på. Det handler blandt andet om at undgå store årlige udsving i indtægter og udgifter.

- Når man planlægger sin drift af skoven, er det vigtigt, at indtægter og udgifter følges nogenlunde ad henover årene. Hvis man eksempelvis skover nål og planter løv i stedet, vil man få et år med høj indtægt. Derefter følger i sagens natur

mange år med underskud. Det er ganske naturligt. Men vi oplever, at de mange år med underskud kan få Skattestyrelsen til at undersøge virksomheden, siger konsulenten.

Derfor lyder rådet fra Hans Maltha Hedegaard, at hvis man driver et mindre skovbrug, så er det en god idé, at skove og plante i samme regnskabsår, så man opnår fradraget for genplantningsudgifterne i årets skovningsindtægter.

- Og skal man for eksempel tilplante en landbrugsejendom, så er det en god ide at sprede plantningen over en årrække, således at der ikke bogføres et enormt stort underskud det år, hvor hele tilplantningen bliver udført, råder han.

Beskriv forretningen fornuftigt

Bliver man udtaget til kontrol af Skattestyrelsen, er det ifølge seniorkonsulenten vigtigt, at beskrive sin forretning fornuftigt og korrekt overfor Skattestyrelsen.

- Overordnet gælder det, at man skal stræbe efter at få overskud ved drift af skoven. Hvis man for eksempel skriver, at man har købt billigt og forventer at sælge ejendommen med overskud efter en årrække, så har man samtidig fortalt Skattestyrelsen, at skoven er købt som en investering uden stor vægt på driften. Det er uheldigt, hvis man vil beholde retten til fradrag for udgifterne, fastslår han.

Kæmper for skovejere

Hans Maltha Hedegaard gør det klart at Dansk Skovforening forsvare skovejernes ret til at følge samfundets ønsker om investering i blandt andet etablering af løvtræsbevoksninger og samtidig fastholde det skattemæssige fradrag.

- Vi er derfor også i løbende i dialog med politikerne for at sikre rimeligheden i fradragene. Vi kæmper for at få Skattestyrelsen til at forstå, at skovdyrkning er en langsigtet forretning, siger han.

Han peger specielt på, at Skattestyrelsens korte tidshorisont i indtægts- og udgiftsforløb er problematisk.

- I skovbruget ved vi, at det tager årevis at producere værdierne. Men den viden er tilsyneladende ikke nået helt frem til Skattestyrelsens skriveborde, siger Hans Maltha Hedegaard.

Efterlyser principielle sager

Dansk Skovforening hjælper gerne de skovejere, der får en henvendelse fra Skattestyrelsen.

- Som regel begynder en skattesag med, at Skattestyrelsen vil se regnskaber fra de seneste år. Allerede på det tidspunkt vil vi gerne med ind over, hvis ejerne ønsker Skovforeningens assistance. Her kan vi rådgive om den beskrivelse, som skovejeren sender med tilbage til styrelsen, siger han.

Derudover er foreningen også på jagt efter mere principielle afgørelser fra Skattestyrelsen.

- Vi efterlyser sager, hvor Skattestyrelsen har frtaget skovejere retten til fradrag for skovens udgifter. Vi mener som sagt, at Skattestyrelsen anlægger en alt for kort horisont – og det vil vi kæmpe for at få ændret, siger Hans Maltha Hedegaard.

Han uddyber, at Skattestyrelsens afgørelse ikke nødvendigvis er endegyldig.

- I flere tilfælde har vi set, at man med de rette argumenter kan få ændret Skattestyrelsens afgørelse. Ellers kan der alt efter sagens karakter være mulighed for at klage til Skatteankestyrelsen, som herefter afgør om klagen skal til et ankenævn eller til Landsskatteretten, siger han.

Er skovbruget hobby eller erhverv?

I praksis lægger myndighederne blandt andet vægt på om:

- der er udsigt til, at virksomheden før eller siden vil give overskud.
- virksomhedens underskud er forbigående.
- udsigterne til rentabel drift er undersøgt forud for virksomhedens start herunder om der har været lagt budgetter med videre.
- virksomheden har den fornødne seriøsitet.
- ejeren har de nødvendige – eventuelt særlige faglige forudsætninger for at drive virksomheden.
- der er andre end erhvervsmæssige formål med virksomheden.
- skatteyderen har været afskåret fra at anvende virksomhedens aktiver til privat brug.
- virksomhedens omfang er af en vis størrelse.
- driftsformen er sædvanlig for virksomheder af den pågældende art.
- virksomheden lever op til den erhvervsmæssige standard, der er gældende for det pågældende erhverv.
- virksomheden i givet fald kunne sælges til tredjemand. Det vil sige om den, trods hidtidigt underskud, i tredjemands øjne måtte have potentiel indtjeningsværdi eller om den slet ikke kunne tænkes drevet løsrevet fra den ejendom, person eller det regi, hvor den hidtil har været drevet.

Ingen af kriterierne er i sig selv afgørende for, om virksomheden er erhvervsmæssig. Det afhænger blandt andet af, hvilken type virksomhed, der er tale om. Men rentabilitetsbetragtningen har været lagt til grund i mange afgørelser.

Kilde: Hans Maltha Hedegaard

Skattesagerne om erhverv eller hobby er sjældent helt sorte eller hvide. Det er altid en helt individuel vurdering, der ligger til grund for de afgørelser, som Skattestyrelsen kommer med.

Flere end 30 varmegærksfolk deltog i temadagen.

Forbruget af skovflis vil blive fordoblet om få år

Flere end 30 medarbejdere fra jyske varmegærker har været samlet til temadag om flis hos Skovdyrkerne i Ry. Her blev der blandt andet informeret om den kraftige vækst i markedet og om flisens vej fra skov til kedel.

Der bliver rift om fremtidens flis til energiformål.

Tal fra branchen viser, at det danske forbrug vil blive fordoblet i perioden fra 2015 til 2020.

Det fortalte skovrider Michael Gehlert, da Skovdyrkerne afviklede temadag om skovflis.

Temadagen foregik i Skovdyrkerne lokaler i Ry, hvor flere end 30 medarbejdere fra jyske varmegærker deltog.

- I branchesamarbejdet "Træ Til Energi" har vi kigget på tal og statistikker for flismarkedet i Danmark. Vores bedste bud er en fordobling. Det svarer til en vækst i forbruget på godt to millioner ton i løbet af fem år, lød det fra Michael

Gehlert, som til dagligt er skovrider hos Skovdyrkerne Vestjylland.

Nye strategier kan øge produktionen

Det øgede forbrug kommer til at tippe balancen imellem udbud og efterspørgsel. Der vil blive mangel på flis, og derfor skal der findes nye strategier til at øge produktionen.

- Det er skovbruget allerede i gang med. Vi udvikler nye strategier, der kan sætte skub i produktionen af energi. Eksempelvis arbejder vi med indplantning af lærk i nye beplantninger. Lærk er en hurtigvoksende træart, som er god til energiformål, og som vi tidligt kan hugge

ud af bevoksningerne i takt med, at de overgår til gavntreproduktion, forklarede Michael Gehlert.

Den ekstra indplantning af energitræ vil ifølge skovrideren være et vigtigt værktøj til at øge fremtidens energiproduktion fra danske skove.

- Den danske flisproduktion er i øjeblikket nogenlunde stabil på omkring to millioner ton flis. Men med de nye strategier, kan vi producere halvanden til to millioner kubikmeter ekstra. Ulempen er, at merproduktion i skovbruget tager mange år om at komme op i omdrejninger. Tidshorisonten er op til 100 år, sagde han.

Den gode nyhed er, at skovbruget allerede er gået i gang.

- Vi har været i gang med det her i et stykke tid. Det betyder, at indenfor investeringshorisonten for varmegærker – det vil sige på 20 års sigt, så kan dansk skovbrug levere en merproduktion på 300.000 til 500.000 ton flis, sagde Michael Gehlert.

Der blev blandt andet demonstreret hugning af flis med en Albach Diamant 2000-hugger.

Mere skal hentes fra udlandet

Knapheden af dansk flis betyder, at varmeværker i fremtiden bliver tvunget til at øge andelen af importeret energitræ.

- Vi står med en stabil eller svagt stigende indenlandsk produktion, som ikke kan følge med det voldsomt stigende forbrug. Derfor skal nogle af jer hente en meget stor mængde i udlandet, sagde han og opfordrede til at lægge vægt på blandt andet forsyningssikkerhed i kontrakterne.

- Den dyreste flis er jo den, der ikke kommer. Derudover er prisen selvfølgelig vigtig. Husk også at være opmærksom på kvalitet og på bæredygtighed, når I køber ind, lød rådet.

Certificering af flis

Netop bæredygtighed var også en del af temadagen. Med en SBP-certificering kan sælgere af flis dokumentere overfor varmeværket, at flisen er bæredygtigt produceret.

Ifølge skovrideren har SBP-certificeringen gjort det mere kompliceret at arbejde med flis. Alligevel er der god grund til at se positivt på certificeringskravene,

Skovrider Michael Gehlert gennemgik markedssituationen for de fremmødte.

mener Michael Gehlert.

- Vi har altid passet godt på bevoksningerne. Men med SBP-certificeringen kan vi nu

dokumentere det. Det er vigtigt, og det skaber tryghed for alle parter. Husk på, at flisproduktion har enorm fokus fra offentligheden. Nu kan vi tage forbrugeren i hånden hele vejen ud i skoven og dokumentere sporbarhed, lød det fra skovrideren.

Demonstration af flishugning

Varmeværksfolkene var også i skoven, hvor de fik demonstreret hugning af flis med forskelligt grej.

Første stop var hugning af grene og toppe direkte i containerbiler. Det foregik med en Albach Diamant 2000-hugger. Det er en selvkørende hugger, som kan hugge op til cirka 90 centimeter i diameter.

- Maskinen producerer grov flis. Fordelen er blandt den høje kapacitet på huggeren. Til gengæld skal hele logistikken være i orden med lastbiler,

som kan køre flisen væk, fortalte Peter Sejr, der er skovfoged og flisansvarlig hos Skovdyrkerne Midt.

Til sammenligning blev der ved næste stop demonstreret flishugning med en traktormonteret TP 400-flishugger.

- Den hugger finere flis end den anden metode, men risikerer at producere flere af de såkaldte "stikkere". Den kan hugge flisen i terrænet – og hugger op til 40 centimeter i diameter, forklarede Peter Sejr.

Vil kende arbejdsgangene

En af deltagerne var Per Nørskov fra Lisbjerg kraftvarmeværk ved Århus. Han deltog i hele arrangementet.

- Jeg vil gerne have en bedre forståelse for hele produktionen af flis. Jeg synes det er vigtigt at kende til flisens oprindelse. Jeg vil gerne vide, hvad der sker, lige fra træet står i skoven, til flisen lander i kedlen på vores værk, sagde han.

Han var godt tilfreds med arrangementet.

- Jeg har bestemt fået et godt udbytte. Det har været en spændende dag, hvor vi har fået et godt indblik i både markedet og i den praktiske fremstilling af flisen, sagde han.

I alt deltog 32 medarbejdere fra jyske varmeværker.

På generalforsamlingen, der blev afholdt i Vissenbjerg, var der genvalg til de opstillede til bestyrelsen og suppleanterne.

Generalforsamling

Skovdyrkerne Øerne afholdt tirsdag den 23. oktober 2018 generalforsamling. Det skete i lyset af en fortsat positiv udvikling i økonomien.

Formand Rudolf Luel betonedede i beretningen, at foreningen har leveret et særdeles tilfredsstillende resultat, idet både top- og bundlinje ligger betydeligt over det budgetterede. Det på trods af, at resultatet inkluderer en nedskrivning af værdien i Skovdyrkerne Fyn Produktion ApS på kr. 815.000. Rudolf Luel takkede foreningens medarbejdere og bestyrelsesmedlemmer for en enestående indsats i det forgangne år. Han rettede desuden en tak til foreningens loyale medlemmer for at bakke op om den.

Skovdyrkerne Øerne havde i det forgangne år et fald i antallet af medlemmer på 3,2% ~ til 38 færre aktive medlemmer. I samme periode faldt medlemsarealet med 0,9% ~ til 182 ha. Tallene indikerer, at det fortrinsvis er medlemmer med små arealer, der melder sig ud. Ifølge Rudolf Luel følger

En velbesøgt generalforsamling glædede sig over årets resultat og bød velkommen til den nye direktør Lars Muldbak

dette strukturudviklingen i landbruget med sammenlægninger af ejendomme.

Rudolf Luel fortalte videre, at det forgangne år ikke har været uden udfordringer, idet skovrider Heine Fischer Møller i foråret 2018 valgte at søge andre udfordringer udenfor Skovdyrkerne. I den forbindelse blev medarbejderne kaldt sammen, og man kunne her konstatere en fælles tro på foreningens fremtid. Bestyrelsen fik så til opgave at finde en afløser for den tidligere skovrider. Valget faldt på den 55-årige Lars Muldbak, der tiltrådte som direktør 3. september 2018. Lars Muldbak er ikke forstuddannet, men har mange års erfaring med ledelse og drift. Rudolf Luel konkluderede, at bestyrelsen er sikre på, at Lars Muldbak er den rette til at videreudvikle foreningen i de kommende år.

Formandens beretning blev taget til efterretning og regnskabet blev godkendt på generalforsamlingen. En pristalsregulering af kontingentsatserne på 1,07% blev ligeledes godkendt.

Der blev vedtaget to forslag om vedtægtsændringer; 1) konsekvensændring som følge af ansættelse af direktør. 2) registrering af binavnet »Skovdyrkerne Øerne A.m.b.A.«. Da mindre end halvdelen af foreningens medlemmer afgav stemme på generalforsamlingen, skal forslagene vedtages på en ny generalforsamling. Endelig skal forslagene godkendes af hovedbestyrelsen for De Danske Skovdyrkerforeninger, før de er endeligt vedtaget.

Rudolf Luel, Anders J. Nielsen, Erik Willadsen og Jens Jørgen Madsen blev alle genvalgt til bestyrelsen uden modkandidater. Jens Hempel-Hansen og Jesper Popp blev begge genvalgt som suppleanter.

Bestyrelsen har uændret konstitueret sig med Rudolf Luel som formand og Jes Lützhøft som næstformand.

Omstillingen til fyring med biomasse er stadig aktuel på varme- og kraftvarmeværkerne, så der skal nok blive bud efter flisen.

Efter generalforsamling og regionsmøde

Efter de officielle møder, var der flere indlæg. Jørgen Kappel Hansen, der er bestyrelsesmedlem i Dansk Skovforening, informerede om medlemskab af foreningen og betydningen af at støtte op om det branchepolitiske arbejde.

Skovdyrkerne Øernes direktør Lars Muldbak orienterede om sin person, mission og vision for foreningen.

Næstformand i bestyrelsen v/Skovdyrkerne Øerne Jes Lützhøft fortalte om at inkludere FN's verdensmål i sin egen skovdrift.

Skovfoged Peder Dammand fortalte om udviklingen i priserne på råtræet og sommerens tørreskader.

Skovfoged Klaus Kristensen talte om prisfastsættelse af flis og processen med at generere flis i skoven.

Skovfoged Jørgen Pedersen oplyste om fordelene ved at dyrke nobilis til pyntegrønt.

Der har i gennem en snart længere årrække kun været en beskedent tilplantning med nobilis i de danske skove.

God afsætning på råtræ

Skovdyrkerne ØERNE afsætter råtræ til tre fire større eksportører, som vi har en god dialog med om udviklingen rundt om i verden. Vi handler desuden med både små og store danske savværker. For tiden oplever vi en god afsætning for råtræet, grundet stor byggeaktivitet og positiv stemning på markederne – både i Europa og Asien.

Med Ær, som den eneste undtagelse, har der været en positiv prisudvikling på alle gængse arter af både nål og løv. Vi har typisk oplevet stigninger på 100 – 150 kr. per m³. For nogle arter svarer det til en stigning på 20%.

Tidspunktet er derfor gunstigt, hvis man ønsker at foretage en konjunkturhugst og dermed bruge skoven som økonomisk buffer. Den løbende tilvækst i de danske skove er større end hugsten, så den samlede vedmasse vokser. Hugst skal selvfølgelig foregå fornuftigt og optimalt. Træet skal hugges,

Kontakt skovfogeden, hvis du har behov for at få skovet. Priserne og afsætningen er rigtig god lige nu.

når det er hugstmodent, eller når bevoksningerne trænger til tynding. Rettidig tynding gavner de blivende træer.

Skovdyrkerne ønsker alle medlemmer en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

Tak for samarbejdet i 2018. Vi ser frem til både at forsætte og udvikle det i 2019.

Kontoret holder lukket fra fredag den 21/12 kl. 12:00 til torsdag den 3/1 kl. 08:00.

Skovdyrkerkalenderen

Kontoret holder juleferielukket:

Fredag d. 21/12 kl. 12:00
frem til onsdag d. 3/1 kl. 8:00

31. januar 2019

Ansøgningsfrist:
Tilskud til etablering af vådområder

Skovdyrkerforeningen Øerne

Medarbejdere

Direktør Lars Muldbak
Mobil 24 34 48 70
lmu@skovdyrkerne.dk

Teamchef Øst Rasmus Gregersen
Mobil 25 55 42 01
rgg@skovdyrkerne.dk

Regnskabschef Torben Erik Hansen
Mobil 61 29 28 44
teh@skovdyrkerne.dk

Fyn

Skovfoged Peder Dammand
Mobil 20 27 36 21 - fax 64 72 35 87
pda@skovdyrkerne.dk

Skovfoged Klaus Kristensen
Mobil 40 41 35 47 - fax 64 75 24 36
kkkr@skovdyrkerne.dk

Skovfoged Hans Thekilde Nielsen
Mobil 61 55 21 23
htn@skovdyrkerne.dk

Skovfoged Jakob Nielsen
Mobil 21 72 20 71
jni@skovdyrkerne.dk

Skovfoged Johann Holm Jacobsen
Mobil 27 12 28 64
jhj@skovdyrkerne.dk

Skovfogedassistent Christian Karsholt
Mobil 24 89 98 93
cka@skovdyrkerne.dk

Skovfoged Jørgen J. Pedersen
Mobil 24 23 28 13 - fax 62 24 27 83
jpe@skovdyrkerne.dk

Skovfoged Steen H. Skieller
Mobil 20 16 29 91 - fax 62 61 65 63
shs@skovdyrkerne.dk

Dyrkningskonsulent Christian Ladefoged
Mobil 23 46 55 15
cla@skovdyrkerne.dk

Nordsjælland

Skovfoged/vildtforvalter René Didriksen
Mobil 25 55 42 02
rdi@skovdyrkerne.dk

Midt- og Vestsjælland

Skovfoged Bjørn Krüger Veng
Mobil 25 55 42 06
bkr@skovdyrkerne.dk

Skovfogedassistent Niels Holm
Mobil 61 36 06 99
nho@skovdyrkerne.dk

Bornholm

Skovfoged Steffen Adelsten Jørgensen
Mobil 61 20 51 58
saj@skovdyrkerne.dk

Sydsjælland og Møn

Skovfoged Rasmus Larsen
Mobil 22 32 95 30
rla@skovdyrkerne.dk

Skovfogedassistent Mario Heuser
Mobil 25 55 42 04
mah@skovdyrkerne.dk

Lolland-Falster

Skovfoged Jens Rasmussen
Mobil 61 63 22 13
jra@skovdyrkerne.dk

Skovrider/seniorkonsulent Karsten Raae
Mobil 25 55 42 00 - kra@skovdyrkerne.dk

Administration Øerne

Lisbeth Fahlén	63 62 16 75
Tina Højrup Kristensen	63 62 16 72
Lis Krogh Thomsen	63 62 16 71

Kontor Fyn

Damsbovej 11, 5492 Vissenbjerg
Tlf. 62 62 47 47 - fax 65 93 09 86
oer@skovdyrkerne.dk - www.skovdyrkerne.dk/oer

Kontor Øst

Fulbyvej 15, 4180 Sorø
Tlf. 57 86 54 62

Magasinpost MMP
ID- nr. 42856